12/6/26
BA-4 Sem-4

2026

PHILOSOPHY

(Major)

Paper : PHI4400304MJ

[Theory of Knowledge (Indian)]

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Answer either *in English* or *in Assamese.*

1. Answer the following as directed : 1×8=8

তলত দিয়াসমূহৰ নির্দেশনা অনুসাৰে উত্তৰ লিখা :

(a) In Indian philosophy, Prāmāṇyavāda primarily deals with nature of reality/theory of valid knowledge.

(Choose the correct answer)

ভাৰতীয় দর্শনত প্রামাণ্যবাদে মূলতঃ সত্তাৰ প্রকৃতি/বৈধ জ্ঞানৰ তত্ত্বৰ সৈতে সম্পর্ক ৰাখে।

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছনি কৰা)

(b) Apramā, in Indian philosophy refers to means of knowledge/invalid or erroneous knowledge.

(Choose the correct answer)

ভাৰতীয় দৰ্শনত অপ্ৰমা বুলিলে জ্ঞানৰ উপায়/অবৈধ বা ভুল জ্ঞানক বুজায়।

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছনি কৰা)

(c) According to Buddhist philosophy, Pratyakṣa apprehends only _____.

(Fill in the blank)

বৌদ্ধ দৰ্শনৰ মতে প্ৰত্যক্ষই কেৱল _____ গ্ৰহণ কৰে।

(খালী ঠাঁই পূৰণ কৰা)

(d) Why in Indian philosophy, Smṛti (memory) is generally not accepted as a valid Pramāṇa?

ভাৰতীয় দৰ্শনত স্মৃতিক কিয় সাধাৰণতে বৈধ প্ৰমাণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰা নহয়?

(e) According to Jaina philosophy, the validity (Prāmāṇya) and invalidity (Aprāmāṇya) of knowledge are considered _____.

(Fill in the blank)

জৈন দৰ্শনৰ মতে জ্ঞানৰ বৈধতা (Prāmāṇya) আৰু অবৈধতা (Aprāmāṇya) _____ বুলি গণ্য কৰা হয়।

(খালী ঠাঁই পূৰণ কৰা)

(f) Arthāpatti (Postulation) is best described as knowledge obtained by presumption to explain an otherwise inexplicable fact/ knowledge derived from verbal testimony.

(Choose the correct answer)

অৰ্থাপত্তি (Arthāpatti) বুলিলে ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰা কোনো ঘটনাক বুজাবলৈ অনুমানৰ জৰিয়তে লাভ কৰা জ্ঞান/শব্দ প্ৰমাণৰ জৰিয়তে লাভ কৰা জ্ঞানক বুজায়।

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছনি কৰা)

(g) In Nyāya philosophy, how does Viparītakhyāti explain the nature of illusion?

ন্যায় দৰ্শনৰ মতে বিপৰীতখ্যাতিয়ে কেনেদৰে মায়াৰ প্ৰকৃতি ব্যাখ্যা কৰে?

(h) According to Mīmāṁsā philosophy, Kumārila Bhaṭṭa explains illusion (Khyāti) through which theory?

মীমাংসা দৰ্শনত মতে কুমাৰিল ভট্টই মায়া (খ্যাতি)ক কোন তত্ত্বৰ জৰিয়তে ব্যাখ্যা কৰে?

2. Answer any *six* of the following questions : 2×6=12

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ যি কোনো ছয়টাৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Define Pramā.

প্ৰমাৰ সংজ্ঞা দিয়া।

(b) Mention any two points of distinction between intrinsic (Svataḥ) and extrinsic (Parataḥ) validity of knowledge.

আভ্যন্তৰীণ (Svataḥ) আৰু বাহ্য (Parataḥ) জ্ঞানৰ বৈধতাৰ মাজত যি কোনো দুটা পার্থক্য উল্লেখ কৰা।

(c) Define Pratyakṣa (perception) according to Nyāya philosophy.

ন্যায় দর্শনৰ মতে প্রত্যক্ষৰ সংজ্ঞা দিয়া।

(d) Why is Upanaya considered as a crucial step distinct from Udāharaṇa in inference of Nyāya philosophy?

ন্যায় দর্শনত উপনয়ক কিয় উদাহৰণৰ পৰা পৃথক আৰু গুৰুত্বপূর্ণ স্তৰ হিচাপে গণ্য কৰা হয়?

(e) Mention the role of Antaḥkaraṇa (mind) in perception in Advaita Vedānta.

অদ্বৈত বেদান্তৰ প্রত্যক্ষৰ ক্ষেত্রত অন্তঃকৰণৰ (মনৰ) ভূমিকা উল্লেখ কৰা।

(f) How does Mīmāṁsā philosophy explain the truth of perception (Pratyakṣa) according to intrinsic validity (Svataḥprāmāṇya)?

মীমাংসা দর্শনৰ মতে স্বতঃপ্রামাণ্য অনুসাৰে প্রত্যক্ষৰ সত্যতা কেনেদৰে ব্যাখ্যা কৰা হয়?

(g) Define Śabda Pramāṇa (verbal testimony) according to Nyāya philosophy.

ন্যায় দর্শনৰ মতে শব্দ প্রমাণ (Śabda Pramāṇa)ৰ সংজ্ঞা দিয়া।

(h) What is meant by Anupalabdhi (non-cognition) in Advaita Vedānta?

অদ্বৈত বেদান্তৰ মতে অনুপলব্ধিৰ অর্থ কি?

(i) How does Anyathākhyāti explain the illusion of silver in a shell according to Nyāya philosophy?

ন্যায় দর্শনৰ মতে অন্যথাখ্যাতিয়ে কেনেদৰে খোলাত ৰূপৰ ভ্রম ব্যাখ্যা কৰে?

(j) What is meant by error (Khyāti) in Indian philosophy?

ভাৰতীয় দর্শনত ভ্রম (খ্যাতি)ৰ অর্থ কি?

3. Answer any *four* of the following questions : 5×4=20

তলৰ প্রশ্নসমূহৰ যি কোনো চাৰিটাৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Briefly explain the concept of Apramā (invalid knowledge) in Indian philosophy.

ভাৰতীয় দর্শনত থকা অপ্রমাৰ ধাৰণাটো চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

(b) Explain briefly the different theories of error (Khyātivāda) proposed by various schools of Indian philosophy with suitable examples.

ভাৰতীয় দর্শনৰ বিভিন্ন সম্প্রদায়সমূহে প্রস্তাৱ কৰা ভ্রম (Khyātivāda)ৰ বিভিন্ন তত্ত্বসমূহ উপযুক্ত উদাহৰণসহ সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কৰা।

(c) How does Satkhyāti explain illusion and what are the main philosophical difficulties associated with this view? Discuss briefly.

সৎখ্যাতিয়ে কেনেদৰে ভ্ৰমক ব্যাখ্যা কৰে আৰু এই মতটোৰ সৈতে জড়িত মুখ্য দাৰ্শনিক অসুবিধাসমূহ কি কি ? সংক্ষেপে আলোচনা কৰা।

(d) How is Vyāpti (invariable concomitance) established and why is it essential for inference (Anumāna)? Explain briefly.

ব্যাপ্তি কেনেদৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয় আৰু অনুমানৰ বাবে ই কিয় অত্যাৱশ্যক ? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কৰা।

(e) Briefly explain the concept of Śabda Pramāṇa (verbal testimony) in Jaina philosophy.

জৈন দৰ্শনৰ শব্দ প্ৰমাণৰ ধাৰণাটো চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

(f) How does analogy or comparison help in acquiring knowledge according to Nyāya philosophy? Briefly explain with suitable examples.

ন্যায় দৰ্শনৰ মতে উপমানে (analogy or comparison) কেনেদৰে জ্ঞান আহৰণত সহায় কৰে ? উপযুক্ত উদাহৰণসহ সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কৰা।

(Continued)

(g) Write a short note on Upamāna in Nyāya philosophy.

ন্যায় দৰ্শনৰ উপমানৰ বিষয়ে এটি চমু টোকা লিখা।

(h) Briefly discuss the theory of Atmakhyāti in Buddhist philosophy.

বৌদ্ধ দৰ্শনৰ আত্মখ্যাতি তত্ত্বটোৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰা।

4. Answer any *two* of the following questions : 10×2=20

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ যি কোনো দুটাৰ উত্তৰ লিখা :

(a) Write an essay on the relation between Pramā (valid knowledge) and Apramā (invalid knowledge) in Indian philosophy.

ভাৰতীয় দৰ্শনত প্ৰমা (বৈধ জ্ঞান) আৰু অপ্ৰমা (অবৈধ জ্ঞান)ৰ মাজৰ সম্পৰ্কৰ ওপৰত এটা প্ৰবন্ধ লিখা।

(b) Discuss the Buddhist view on the extrinsic validity and invalidity of knowledge. How is the truth or falsity of cognition determined according to this view?

বৌদ্ধ দৰ্শনৰ জ্ঞানৰ বাহ্য প্ৰামাণ্যতা (extrinsic validity) আৰু অপ্ৰামাণ্যতা (invalidty)ৰ ওপৰত আলোচনা কৰা। এই মত অনুসাৰে জ্ঞানৰ সত্যতা বা মিথ্যাত্ব কেনেদৰে নিৰ্ধাৰণ কৰা হয় ?

(Turn Over)

(c) Explain the nature and role of Pratyakṣa (perception) in Vedānta philosophy. How is it understood and what are its limitations as a means of knowledge?

বেদান্ত দর্শনত প্রত্যক্ষৰ স্বভাৱ আৰু ভূমিকা ব্যাখ্যা কৰা। জ্ঞানৰ উপায় হিচাপে ইয়াক কেনেদৰে বুজা হয় আৰু ইয়াৰ সীমাবদ্ধতাসমূহ কি কি?

(d) Discuss the differences between the Mīmāṁsā and Vedānta views on Śabda (verbal testimony) in Indian philosophy.

ভাৱতীয় দর্শনত মীমাংসা আৰু বেদান্ত দর্শনৰ মাজত শব্দ (Śabda) বা বাক্য-প্রমাণৰ বিষয়ে থকা পার্থক্যসমূহ আলোচনা কৰা।

(e) Explain the concept of error (Khyāti) with reference to the theories of Akhyāti and Satkhyāti in Indian philosophy. Compare and critically evaluate these two theories.

ভাৱতীয় দর্শনত অখ্যাতি (Akhyāti) আৰু সৎখ্যাতি (Satkhyāti) তত্ত্বৰ প্রসংগত ভ্রম (Khyāti)ৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰা। এই দুয়োটা তত্ত্বৰ তুলনা কৰি সমালোচনামূলক মূল্যায়ন কৰা।

★★★